

Vážený pán XXX,

reagujeme na Vaše podanie, ktoré ste 2. augusta 2012 doručili Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva a v ktorom žiadate o určenie, či objektom priestupku voči občianskemu spolunažívaniu v zmysle ust. § 49 ods. 1 písm. a) z. č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v neskl. znení / ďalej len „priestupkový zákon“/ je aj konanie voči verejnému činiteľovi .

V liste žiadate Stredisko o vydanie odborného stanoviska, či vo Vašom prípade došlo k porušeniu Vašich zákonných práv, či výrok občana mierený voči Vám ako starostovi obce, je súčasťou občianskeho spolunažívania a vzťahov medzi občanmi, alebo či konanie / verbálne/ smerujúce voči verejnému činiteľovi nemožno považovať za súčasť občianskych vzťahov, čo ste si interpretovali ako porušenie rovnakého zaobchádzania voči občanom v pozícii verejného činiteľa.

➤ **Právne postavenie Slovenského národného strediska pre ľudské práva**

Právne postavenie a kompetencie Slovenského národného strediska pre ľudské práva (ďalej len „Stredisko“) sú upravené v zákone č. 308/1993 Z.z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o Stredisku“).

Podľa § 1 ods. 2 písm. e) a f) cit. zákona Stredisko zabezpečuje právnu pomoc obetiam diskriminácie a prejavov intolerancie a vydáva na požiadanie fyzických alebo právnických osôb alebo z vlastnej iniciatívy **odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania** podľa zákona č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „antidiskriminačný zákon“).

Podľa § 1 ods. 3 zákona o Stredisku je Stredisko oprávnené zastupovať účastníka v konaní vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania podľa antidiskriminačného zákona.

Na základe uvedeného Vám v prílohe zasielame odborné stanovisko vo veci namietaného porušenia zásady rovnakého zaobchádzania podľa antidiskriminačného zákona.

S pozdravom

JUDr. Juraj Horváth
Výkonný riaditeľ

Odborné stanovisko podľa § 1 ods. 2 písm. f) zákona č. 308/1993 Z.z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov

➤ **Právne postavenie Slovenského národného strediska pre ľudské práva**

Písmným podaním zo dňa 2.8.2012 sa pán XXX (ďalej len „žiadateľ“) obrátil na Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej len „Stredisko“) podľa § 1 ods. 2 písm. f) zákona č. 308/1993 Z.z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov so žiadosťou o vydanie odborného stanoviska vo veci namietanej diskriminácie žiadateľa zo strany **Obvodného úradu Námestovo** (ďalej len „OÚ“).

Pri spracovaní odborného stanoviska vychádzalo Stredisko z medzinárodnej a vnútroštátnej právnej úpravy zákazu diskriminácie, z judikatúry súdnych orgánov, z odbornej literatúry a z dokumentov a vyjadrení poskytnutých žiadateľom.

➤ **Skutkový stav:**

Žiadateľ vo svojom písomnom podaní adresovanom Stredisku uvádza, že doručil OÚ, odbor všeobecnej vnútornej správy, *návrh na začatie priestupkového konania vo veci urážky na cti* voči obvinenému Jozefovi Ištvánovi, ktorý mal svojím výrokom uraziť žiadateľa na cti a ublížiť mu týmto výrokom, ktoré konanie žiadateľ považuje za priestupok voči občianskemu spolunažívaniu podľa ust. § 49 ods. 1 písm. a/ priestupkového zákona.

Podľa § 52 ods. 1 priestupkového zákona v spojení s ust. § 1 a § 4 z. č. 515/2003 Z.z. o krajských a obvodných úradoch a § 6 ods. 2 z. č. 71/1967 o správnom konaní v neskoršom znení je na konanie o priestupkoch ako prvostupňový orgán príslušný obvodný úrad.

OÚ Námestovo vo svojom rozhodnutí zo dňa 4.6.2012 zastavil priestupkové konanie voči obvinenému v zmysle § 76 ods. 1 písm. a/ z. o priestupkoch, z dôvodu, že skutok, o ktorom sa koná nie je priestupok.

Žiadateľ považuje tento výrok za diskriminujúci z dôvodu, že je starostom a teda je toho názoru, že nie je správne, ak občania môžu na jeho adresu ako starostu, t.j. verejného činiteľa, uvádzať nepravdivé výroky a krivé obvinenia, čím je s ním zaobchádzané v porovnaní s ostatnými občanmi nerovnako, nakoľko „obyčajní“ občania môžu podať návrh na začatie konania na prejednanie priestupku vo veci urážky a cti, t.j. priestupku voči občianskemu spolunažívaniu, avšak on ako verejný činiteľ na toto právo nemá.

Vo všeobecnosti verejní činitelia požívajú množstvo výhod, výsad a imunit, ktorými bežní občania nedisponujú, ktorí sa napriek tejto skutočnosti nedomáhajú určenia nerovnakého zaobchádzania, nakoľko tento stav umožňujúci využívať verejným činiteľom rôzne „výhody“ upravujú rôzne zákony, bežní občania sa domáhajú len zúženia *imunity, výsad a výhod* ústavných činiteľov.

Národná rada Slovenskej republiky na 28. schôdzi schválila návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Jozefa KOLLÁRA, Jozefa MIKUŠA, Pavla HRUŠOVSKÉHO a Lászlóa SOLYMOSA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov a o doplnení niektorých zákonov, na základe ktorej bola s účinnosťou od 1. marca zrušená priestupková imunita poslancov a iných osôb.

Účelom predloženého poslaneckého návrhu zákona bolo v zmysle dôvodovej správy doplniť platný zákon o priestupkoch a ďalšie zákony, tak, aby sa po prijatí novely rozšírila jeho pôsobnosť konať, prejednávať a postihovať konanie, ktoré javí znaky priestupku podľa zákona o priestupkoch a podľa iných zákonov upravujúcich priestupky aj v prípadoch, ak sa javí, že takéhoto konania sa mal alebo mohol dopustiť niektorý z ústavných činiteľov Slovenskej republiky.

Predmetnú novelu zákona dňa 17.2.2012 podpísal Prezident SR Ivan Gašparovič.

Touto novelou zákona sa sledovala aktuálna potreba upraviť a odstrániť všeobecne známy problém tzv. všemocnosti, t.j. konanie v duchu „ja môžem všetko, voči mne nemôže nikto nič“, nakoľko mnohí požívatelia imunit a výsad - verejní činitelia tieto výsady a výhody zneužívali, avšak nebolo možné voči nim žiadnym spôsobom zakročiť, nakoľko ich chránil zákon.

Exminister spravodlivosti Lipšic vyhlásil dňa 2.januára 2012: *"Veľmi ma mrzí, že novela zákona o priestupkoch doteraz obsahovala ustanovenie, ktoré prísnejšie postihovalo verbálne delikty voči verejným činiteľom. Považujem to za znak toho, že niektorí kolegovia na ministerstve doteraz nepochopili, v čom je ich práca. Ich práca nie je v tom, aby sa privilégia verejných činiteľov prehlbovali, práve naopak,"*

V slobodnej spoločnosti má každý právo povedať to, čo uzná za vhodné. Hlavným cieľom schválenej novely bolo zabezpečiť beztretnosť oznamovateľa priestupku, aby bolo jednoduchšie odhaľovať korupciu.

o Rozhodnutie OU Námestovo

Obvodný úrad Námestovo, odbor všeobecnej vnútornej správy zastavil konanie o priestupku, nakoľko skutok, o ktorom sa jedná, nie je v zmysle § 76 ods. 1 písm. a/ z. o priestupkoch, priestupkom.

Žiadateľ obvinil dňa 25.4.2012 obvineného, že spáchal priestupok voči občianskemu spolunažívaniu podľa § 49 ods. 1 písm. a/ zákona o priestupkoch tým, že dňa 24.2.2012 v čase okolo 23.00 hod. v zasadacej miestnosti Obecného úradu v Babíne verejne vyslovil výrok: „Neefektívne nakladanie s majetkom obce /starostom XXX/, súkromné účely, cesty na predvolebné meetingy Krupina a čo bolo aj na webe zabíjačka v Stupave.“ (ďalej len „výrok“), ktorý považuje žiadateľ za nepravdivý, urazil ho a ublížil mu na cti. Žiadateľ je taktiež dotknutý tým, že tento výrok bol vyslovený ako predpríprava na jeho odvolanie, jednalo sa o čítanie uznesenia a dôvodov na vyhlásenie miestneho referenda na jeho odvolanie. (podotýkame, že návrh na odvolanie starostu z funkcie žiadalo 7 z 9 miestnych poslancov.)

Podľa žiadateľa je úmysel uškodiť mu preukázaný tým, že obvinený tento výrok nepredniesol skôr, ale že tento výrok povedal prvýkrát v rámci diktovania uznesenia na odvolanie starostu, i keď podľa zákona mohol túto tému otvoriť v rámci interpelácie poslanca na starostu, čo neurobil. V tomto prípade je podstatné slovo mohol, ktoré jasne dáva na vedomie, že obvinený toto právo mohol využiť, avšak zákon mu výslovne neprikazuje využiť túto možnosť ako prvú, t.j. nevzniká mu táto povinnosť a teda tento výrok žiadateľa je absolútne irelevantný.

Žiadateľ preukázal nepravdivosť tvrdení obvineného dôkazmi:

- 1.) Správa kontroly hlavného kontrolóra obce Babín o využívaní motorového vozidla obecného úradu výhradne na pracovné účely
- 2.) Ako dôkaz navrhol svedectvo podpredsedníčky parlamentu p. XXX / kauza týkajúca sa využitia služobného motorového vozidla na súkromnú cestu do Krupiny a Stupavy- svedok dosvedčí, že viezol dotknutého žiadateľa na svojom súkromnom aute/ a p. XXX, poslanca NRSR

Zmier nebolo možné v danej vec zavrieť, nakoľko obvinený pred správnym orgánom uviedol, že nie je ochotný zmieriť sa to z toho dôvodu, že uvedený výrok vyslovil z dôvodu, že si myslí že je pravdivý a podľa jeho názoru ako poslanec obecného zastupiteľstva obce Babín má nárok a právo na vyslovenie tohto výroku, čím vyjadruje svoj názor a týmto výrokom nemal v úmysle nikoho urážať, ani si nebol vedomý, že predmetný výrok mohol uraziť, tento výrok vyslovil z dôvodu činnosti žiadateľa ako starostu obce a tento výrok nesmeroval voči p. XXX ako fyzickej osobe, ale ako voči starostovi obce, t.j. verejnému činiteľovi v dôsledku jeho činnosti.

Podľa ust. § 11 ods. 4 z. č. 369/1990 o obecnom zriadení je o.i. uvedené, že obecné zastupiteľstvo rozhoduje o základných otázkach života obce, najmä je mu podľa písm. a/ vyhradené určovať zásady hospodárenia s majetkom obce a s majetkom štátu, ktorý užíva, schvaľovať najdôležitejšie úkony týkajúce sa tohto majetku a kontrolovať hospodárenie s ním.

V zmysle tohto ustanovenia smeroval výrok obvineného voči žiadateľovi z dôvodu výkonu jeho činnosti ako starostu obce, teda pre výkon jeho funkcie a v zmysle ust. § 49 ods. 1 písm. a/ priestupkového zákona nie je žiadateľ objektom priestupku voči občianskemu spolunažívaniu, nakoľko tento výrok smeroval voči verejnému činiteľovi a nebol mierený voči nemu ako voči fyzickej osobe.

Podľa ust. § 49 ods. 1 písm. a/ priestupkového zákona Priestupku sa dopustí ten, kto inému ublíži na cti tým, že ho urazí alebo vydá na posmech.

Predmetným výrokom vyslovil obvinený svoj vlastný osobný názor na výkon činnosti žiadateľa, avšak nie s úmyslom vydať ho na posmech či uraziť. Navyše žiadateľ preukázal nepravdivosť tohto výroku.

Správny orgán hodnotil v konaní všetky dôkazy a to každý jeden dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy vo vzájomnej súvislosti a dospel k záveru, že výrok nie je možné považovať za priestupok voči občianskemu spolunažívaniu, nakoľko v danom prípade chýba objekt priestupku, t.j. za priestupok nemožno považovať konanie, ktoré smeruje voči verejnému činiteľovi pre výkon jeho funkcie. S týmto názorom správneho orgánu sa stotožňuje aj stredisko, nakoľko ustanovenie, ktoré doteraz prísnejšie postihovalo verbálne delikty voči verejným činiteľom, bolo zrušené práve z dôvodu, aby *niektorí užívatelia výsad a imunit pochopili, v*

čom je ich práca a hlavne, že ich práca nie je v tom, aby sa privilegia verejných činiteľov prehlbovali, práve naopak. Rovnako by mohli namietat diskrimináciu alebo nerovnaké zaobchádzanie všetci ostatní bežní občania a to z dôvodu, že nedisponujú výhodami, imunitami a výsadami, ktoré patria v zmysle zákona iba verejným činiteľom, i napriek tomu že verejní činitelia sú tiež len ľudia.

Verejný činiteľ je osoba, ktorá pôsobí ako štátny funkcionár alebo úradník; osoba pracujúca vo verejnej službe. Pojem štátna služba je užší a zahŕňa len osoby pracujúce v štátnych orgánoch, respektíve osoby pracujúce podľa zákona o štátnej službe. Verejná služba zahŕňa aj mnoho ďalších funkcií a to predovšetkým funkcie volené a delegované v závislosti od výsledkov volieb.

- Na účely Trestného zákona (č.300/2005 Z.z.) je verejným činiteľom o.i. aj **starosta**.

➤ **Základné práva a slobody podľa zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky**

Ústava Slovenskej republiky je právnym aktom najvyššej právnej sily. Rovnosť subjektov základných práv a slobôd zaručených v Ústave SR je upravená v **čl. 12**.

Odsek 1 cit. článku ktorý stanovuje, že ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach.

Ústavný zákaz diskriminácie je vyjadrený v čl. 12 ods. 2:

„Základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať.“

➤ **Antidiskriminačná legislatíva v Slovenskej republike**

V Slovenskej republike je účinný **zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou** a o zmene a doplnení niektorých zákon (ďalej len „antidiskriminačný zákon“). Antidiskriminačným zákonom bola do právneho poriadku Slovenskej republiky implementovaná Smernica Rady č. 2000/43/EC o zásade rovnakého zaobchádzania bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod .

Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva podľa § 2 citovaného zákona v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.

Antidiskriminačný zákon v platnom znení v § 2a stanovuje, že priama diskriminácia je konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii.

Nepriama diskriminácia, ktorá je v zákone definovaná ako navonok neutrálny predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax, ktoré znevýhodňuje osobu v porovnaní s inou osobou je možné pokladať za ospravedlniteľné, ak takýto predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax sú objektívne odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu a sú primerané a nevyhnutné na dosiahnutie takého záujmu.

Obťažovanie je také v dôsledku ktorého dochádza alebo môže dôjsť k vytváraniu zastráňujúceho, nepriateľského, zahanbujúceho, ponížujúceho, potupujúceho, zneuct'ujúceho alebo urážajúceho prostredia a ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť zásah do slobody alebo ľudskej dôstojnosti.

Sexuálne obťažovanie je verbálne, neverbálne alebo fyzické správanie sexuálnej povahy, ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť narušenie dôstojnosti osoby a ktoré vytvára zastráňujúce, ponížujúce, zneuct'ujúce, nepriateľské alebo urážlivé prostredie.

Pokyn na diskrimináciu je konanie, ktoré spočíva v zneužití podriadenosti osoby na účel diskriminácie tretej osoby.

Nabádanie na diskrimináciu je presvedčanie, utvrdzovanie alebo podnecovanie osoby na diskrimináciu tretej osoby.

Neoprávnený postih je také konanie alebo opomenutie, ktoré je pre osobu, ktorej sa týka, nepriaznivé a priamo súvisí s domáhaním sa právnej ochrany pred diskrimináciou vo svojom mene alebo v mene inej osoby alebo s podaním svedeckej výpovede, vysvetlenia alebo súvisí s inou účasťou tejto osoby v konaní vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania, so sťažnosťou namietajúcou porušenie zásady rovnakého zaobchádzania.

Ustanovenie § 6 antidiskriminačného zákona stanovuje, že v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania sa v pracovnoprávných, obdobných právnych vzťahoch a právnych vzťahoch s nimi súvisiacich zakazuje diskriminácia osôb z dôvodu ich pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia.

V zmysle ust. § 3, ods. 1 ADZ **každý je povinný dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania v oblasti pracovnoprávných a obdobných právnych vzťahov, sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovania tovarov a služieb a vo vzdelávaní.** V zmysle ust. § 9, ods. 1 a 2 ADZ **každý má podľa právo na rovnaké zaobchádzanie a ochranu pred diskrimináciou. Každý sa môže domáhať svojich práv na súde, ak sa domnieva, že je alebo bol dotknutý na svojich právach, právom chránených záujmoch alebo slobodách nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania.** Môže sa najmä domáhať, aby ten, kto nedodržel zásadu rovnakého zaobchádzania, upustil od svojho konania, ak je to možné, napravil protiprávny stav alebo poskytol primerané zadosťučinenie.

Zo zákonnej definície zásady rovnakého zaobchádzania, z obsahu európskych antidiskriminačných smerníc (transformovaných do nášho právneho poriadku najmä prostredníctvom ADZ) a z existujúcej judikatúry európskych súdov vyplýva, že cieľom predmetnej právnej úpravy má byť ochrana osôb pred nerovnakým zaobchádzaním z určitého dôvodu, ktorý je právnymi predpismi zakázaný ako dôvod nerovnakého zaobchádzania (ako napr. vek, pohlavie, zdravotné postihnutie, príslušnosť k národnosti a pod.), tzv. „**chránený dôvod**“. Nie každé nerovnaké zaobchádzanie, či už z objektívneho alebo subjektívneho hľadiska, je preto možné považovať za diskrimináciu, resp. porušenie zásady rovnakého zaobchádzania podľa ADZ, aj keď zároveň môže znamenať porušenie iných práv alebo oprávnených záujmov osôb upravených inými právnymi predpismi.

➤ **Prostriedky právnej ochrany**

Antidiskriminačný zákon dáva osobe, ktorá sa domnieva, že je alebo bola dotknutá na svojich právach, právom chránených záujmoch alebo slobodách nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania možnosť domáhať sa ochrany svojho práva na súde. Podľa § 9 ods. 2 cit. zákona sa možno najmä domáhať, aby ten, kto nedodržel uvedenú zásadu upustil od svojho konania, ak je to možné napravil protiprávny stav alebo poskytol primerané zadosťučinenie.

Ak by primerané zadosťučinenie nebolo dostačujúce, najmä ak nedodržaním zásady rovnakého zaobchádzania bola značným spôsobom znížená dôstojnosť, spoločenská vážnosť alebo spoločenské uplatnenie poškodenej osoby, môže táto sa domáhať aj náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. Sumu náhrady nemajetkovej ujmy určí súd s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej nemajetkovej ujmy a všetky okolnosti, za ktorých došlo k jej vzniku.

Ustanovenie súčasne platného znenia § 11 ods. 2 antidiskriminačného zákona stanovuje: *„Žalovaný je povinný preukázať, že neporušil zásadu rovnakého zaobchádzania, ak žalobca oznámi súdu skutočnosť, z ktorých možno dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo.“*

V konaní vo veciach porušenia zásady rovnakého zaobchádzania sa podľa § 11 antidiskriminačného zákona uplatňuje tzv. *prenesené dôkazné bremeno*. To znamená, že ak žalobca predloží súdu dostatok dôkazov, z ktorých môže súd dôvodne usudzovať, že k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania došlo, je na žalovanom vyvrátiť tieto tvrdenia a preukázať, že túto zásadu neporušil.

➤ **Záver:**

Pojem „diskriminácie“ podľa čl. 12 ods. 2 Ústavy SR interpretuje Ústavný súd SR v tom zmysle, že diskriminácia je vo všeobecnosti vymedzená ako každý spôsob zaobchádzania, vrátane odmietnutia takého zaobchádzania s osobou, ktoré je pre túto osobu menej priaznivé než pre inú osobu so zreteľom na rasu, etnickú príslušnosť, sexuálnu orientáciu a iné ústavne ustanovené charakteristiky (Nález Ústavného súdu SR PL. ÚS 8/04-202, s. 18).

Právo vyjadriť svoj postoj a názor možno vyjadriť dotykom, posunkom, mimikou, konaním, nekonaním, písaným i hovoreným slovom. Toto právo sa zaručuje každej osobe ako **sloboda prejavu**, čo je jedným zo základných ľudských práv garantovaných Deklaráciou práv človeka a občana z r. 1789.

Podľa čl. IV tejto vyššie menovanej Deklarácie slobodná výmena myšlienok a názorov je jedným z najcennejších práv človeka: každý občan môže preto slobodne hovoriť, písať, tlačiť - tým nie je dotknutá jeho zodpovednosť za zneužitie tejto slobody v zákonom stanovených prípadoch.

Slobodu prejavu obsahujú aj ďalšie medzinárodné dohovory a pakt, napr.:

- Všeobecná deklarácia ľudských práv z r. 1948
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach z r. 1956
- Dohovor o ochrane ľudských práv a slobôd z r. 1949
- Charta základných práv Európskej únie z r. 2000

Sloboda prejavu sa zadefinuje medzi politické práva občanov z toho dôvodu, že zabezpečuje šírenie rôznych politických názorov, umožňuje občanom vyjadrovať politický vývoj v krajine a zapojiť sa do verejného diania. Bez slobody prejavu by nebolo možné vyjadriť kritiku vláde či opozičnému poslancovi, nebola by súťaž medzi politickými stranami v spoločnosti, nijaké opozičné volebné kampane a necenzurovaná informovanosť verejnosti o veciach verejných.

Podľa článku 26 ústavy má každý právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom. Každý má právo vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie. Východiskom tohto práva je predpoklad, že v demokratickej spoločnosti možno dosiahnuť prijateľné riešenia len vtedy, ak majú občania možnosť slobodne diskutovať o svojich problémoch. Dôležitá pri tom nie je len sloboda prejavu ako možnosť vyjadriť svoje myšlienky, ale aj sloboda po prejave. Nestačí totiž, aby mal občan právo prejaviť svoj názor navonok – právo musí vytvoriť aj prostriedky, aby osoba, ktorá vyjadruje vlastné myšlienky a názory, nebola sankcionovaná za obsah svojho prejavu.

Článok 26 ústavy:

1. Sloboda prejavu a právo na informácie sú zaručené.
2. Každý má právo vyjadrovať svoje názory slovom, písmom, tlačou, obrazom alebo iným spôsobom, ako aj slobodne vyhľadávať, prijímať a rozširovať idey a informácie bez ohľadu na hranice štátu. Vydávanie tlače nepodlieha povolovaciemu konaniu. Podnikanie v odbore rozhlasu a televízie sa môže viazať na povolenie štátu. Podmienky ustanoví zákon.
3. Cenzúra sa zakazuje.
4. Slobodu prejavu a právo vyhľadávať a šíriť informácie možno obmedziť zákonom, ak ide o opatrenia v demokratickej spoločnosti nevyhnutné na ochranu práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochranu verejného zdravia a mravnosti.
5. Orgány verejnej moci majú povinnosť primeraným spôsobom poskytovať informácie o svojej činnosti v štátnom jazyku. Podmienky a spôsob vykonania ustanoví zákon.

Sloboda prejavu však nespočíva len v práve občana hovoriť a písať alebo inak prejavovať svoje názory a pocity, ale aj v práve verejnosti tieto názory a pocity prijímať.

Základný predpoklad demokracie je súhlas občanov s formou vládnutia. Tento súhlas musí byť založený na informáciách, ktoré pochádzajú zo širokého spektra zdrojov. Ak štát zakáže určitému novinárovi publikovať články, nezasiahne len do práv novinára, ale aj do práva verejnosti na čítanie jeho článkov. Tak ako každé právo, aj slobodu prejavu možno porušiť alebo zneužiť. Trochu primitívnym, i keď možno aj prirodzeným znakom ľudskej povahy, je snaha zakázať to, s čím nesúhlasíme. Jedným z prostriedkov obmedzenia slobody prejavu, ktoré sa v minulosti u nás využívali, bola cenzúra. Cenzúrou sú akékoľvek zásahy štátnych orgánov do slobody slova a šírenia informácií. Existovali určité témy i ľudia, o ktorých sa nesmeli písať, v redakciách a vydavateľstvách pôsobili osoby, ktorých úlohou bolo zhodnotiť, či je obsah knihy, novín, časopisov, televíznych programov v súlade s ideológiou štátu. Ak sa vyskytli názory, ktoré kritizovali štátnu moc alebo boli čo i len v náznaku pre režim neprijateľné, štátny cenzor ich zakázal, prípadne „vhodne“ upravil. Takéto konanie je v súčasnosti zakázané a štát nemá právo zasahovať do obsahu novín, časopisov, kníh alebo televíznych programov.

Európsky súd vo svojich rozhodnutiach poukazuje na dôležitosť tlače a úlohu novinárov v demokratickej spoločnosti. Novinári a tlač sa považujú za strážcov demokracie, pretože ich úlohou je informovať o činnosti politikov, o činnosti ľudí pracujúcich v mene štátu i obcí a poukazovať na ich nedostatky, nedodrhané sľuby, zavádzanie, ale na druhej strane i chváliť a uznať ich dobre vykonanú prácu. Prácou novinárov je informovať ľudí o tom, čo sa deje v spoločnosti. Na základe včas získaných dostatočných informácií môže verejnosť reagovať a vyjadrovať svoj súhlas alebo nesúhlas s krokmi politikov a žiadať o nápravu. Aj šokujúca či urážajúca kritika politikov založená na pravdivých informáciách má priestor v demokratickej spoločnosti.

Príkladom rozhodovania Európskeho súdu pre ľudské práva je prípad kritiky prejavu Jorga Haidera, známeho pravicovo orientovaného politika Slobodnej strany Rakúska. Za obsah jeho prejavu pri príležitosti

osláv mieru v Rakúsku ho novinár Oberschlick označil vo svojom článku za idiota. Dôvody, ktoré ho viedli k takémuto označeniu, presne popísal v článku spolu s uverejnením prejavu Jorga Haidera. Za výroky bol novinár odsúdený rakúskymi súdmi. Preto sa novinár Oberschlick obrátil na Európsky súd pre ľudské práva. Európsky súd novinárovi vyhovel a v rozsudku uviedol, že odsúdenie novinára rakúskymi súdmi bolo porušením jeho práva na slobodu prejavu.

Oberschlick vs Rakúsko z Európskeho súdu pre ľudské práva

Jorg Haider, jeden z čelných politikov Slobodnej strany Rakúska, mal pri príležitosti osláv mieru prejav, v ktorom oslavoval úlohu „generácie vojakov“ bojujúcich v druhej svetovej vojne. V prejave povedal, že všetci vojaci vrátane vojakov nemeckej armády bojovali za mier a slobodu, a preto by ľudia nemali rozlišovať dobrých a zlých vojakov tej generácie, ale že by im všetkým mali byť skôr vďační za založenie a vybudovanie dnešnej prosperujúcej a demokratickej spoločnosti. Novinár pán Oberschlick, ktorý bol súčasne i vydavateľom časopisu Forum, publikoval vo svojom časopise článok s Haiderovým prejavom v plnom znení a nazval politika Jorga Haidera slovom idiot (Trottel). Oberschlick v článku pod titulkom: „PS.: Trottel statt Nazi“ (PS.: Idiot namiesto nacistu) uviedol aj nasledujúce: „Chcem povedať o pánovi Haiderovi po prvé, že nie je nacist, a po druhé, že je však idiot.“ Ďalej v článku novinár uviedol, že „pre pána Jorga Haidera je výhodou, ak ho nazývajú nacistom. Preto som požiadal svojich priateľov, aby mi prepáčili zdržania sa použitia tohto výrazu z tohto dôvodu.“ Nasledovali dôvody novinára, prečo tak označuje Jorga Haidera, tieto dôvody súviseli s obsahom prejavu Jorga Haidera orientovaným silne nacionalisticky, miestami až nacisticky. Na základe podnetu Jorga Haidera sa začalo proti novinárovi trestné stíhanie, ktoré sa skončilo jeho odsúdením rakúskymi súdmi. Keďže novinár neuspel ani na odvolacom súde, obrátil sa na Európsky súd pre ľudské práva pre porušenie práva na osobnú

slobodu. Európsky súd pre ľudské práva konštatoval, že nebola preukázaná nutnosť zasahovania do slobody prejavu novinára, a preto došlo k porušeniu článku 10 dohovoru. V odôvodnení rozhodnutia Európskej komisie a súdu pre ľudské práva (v tom čase ešte bola aj komisia) boli takéto vyjadrenia:

- 1. Výraz idiot mohol byť považovaný za urážlivý, avšak za daných okolností a najmä vzhľadom na názory vyslovené pánom Haiderom, predstavovalo obžalovanie sťažovateľa neprimeraný zásah do výkonu sťažovateľovej slobody.*
- 2. Sloboda prejavu je prípustná nielen pre informácie a myšlienky prijímané kladne alebo považované za neútočné alebo ako veci ľahostajné, ale tiež pre tie, ktoré sú útočné, šokujú alebo spôsobujú rozruch.*
- 3. Vyššie uvedené princípy majú veľký význam vo vzťahu k tlači. Úlohou tlače je sprostredkovať informácie a myšlienky o politických otázkach a ďalších veciach všeobecného záujmu, aj keď je limitovaná ochranou povesti iných.*
- 4. Hranice prípustnej kritiky sú širšie vo vzťahu k politikovi konajúcemu vo verejnej funkcii, ako vo vzťahu k súkromnej osobe. Politik nevyhnutne vystavuje každé svoje slovo a skutok podrobnému skúmaniu zo strany novinárov a širokej verejnosti a musí prejavovať väčšiu mieru tolerancie, najmä ak on sám robí verejné vyhlásenia, ktoré pripúšťajú kritiku. Aj politik má právo na ochranu svojej povesti, ale potreba takejto ochrany musí byť v rovnováhe so záujmami otvorenej diskusie o politických problémoch.*

V kauze Feldek versus Slovenská republika rozhodoval európsky súd o porušení slobody prejavu tiež:

Feldek vs Slovensko z Európskeho súdu pre ľudské práva

V roku 1992 zažaloval politik Dušan Slobodník spisovateľa Lubomíra Feldeka za výrok „pán Slobodník sa stal ministrom kultúry a vzápätí vyšla najavo jeho fašistická minulosť“, ako aj za verš básne, ktorý znie: „esesák sa objal s eštébákom“. Feldek vo svojom článku a básni reagoval na fakt, že Slobodník sa ako sedemnásťročný zúčastnil tréningu jednotiek SS v Sekuliach. Keďže Dušan Slobodník sa cítil dotknutý Feldekovými výrokmi, podal proti nemu žalobu na Mestský súd v Bratislave. Mestský súd jeho žalobu zamietol, na základe Slobodníkovho odvolania rozhodoval o prípade Najvyšší súd Slovenskej republiky. Najvyšší súd Slobodníkovi vyhovel. Keďže Feldek sa už na Slovensku nemal kam obrátiť, teda všetky opravné prostriedky boli vyčerpané, podal sťažnosť na Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu. Tak sa prípad Slobodník versus Feldek zmenil na prípad Feldek versus Slovenská republika. Európsky súd pre ľudské práva posudzoval Feldekove vyjadrenia a rozlišoval medzi jeho hodnotiacimi súdmi a faktami. Hodnotiace súdy sú vyjadrenia, ktoré nemožno overiť, pretože ide len o subjektívne hodnotenie daných faktov. Fakt na rozdiel od hodnotiaceho súdu je skutočnosť, ktorá je pravdivá alebo nepravdivá. Európsky súd po posúdení tohto prípadu vyniesol rozsudok, že právo Lubomíra Feldeka na slobodu prejavu bolo slovenskými súdmi porušené.

Obmedzenia slobody prejavu

Deklarácia práv človeka a občana (1789)

Článok IV.

„Sloboda spočíva v možnosti konať to, čo neškodí inému: preto výkon prirodzených práv každého človeka má hranice tam, kde začína právo ostatných členov spoločnosti užívať svoje vlastné práva. Tieto hranice možno stanoviť len zákonom.“

Ani sloboda prejavu nie je absolútna a neohraničená. Naša ústava totiž garantuje aj iné práva, ktoré sa môžu dostať do konfliktu so slobodou prejavu. Sú to popri iných právo na súkromie, právo na zachovanie osobnej cti a dobrej povesti.

Sloboda prejavu neznamena, že každý má právo povedať čokoľvek. Sloboda každého z nás sa končí tam, kde sa začína právo druhého. Sloboda prejavu nemôže byť zneužitá na zásah do práva inej osoby. Človek si prirodzene chráni svoje súkromie, buduje si svoje dobré meno a záleží mu na tom, ako ho vnímajú jeho blízki, priatelia i širšia verejnosť. Ak mu niekto do týchto hodnôt zasiahne, napríklad ohováraním a šírením nepravdivých informácií, bude to pociťovať ako ujmu. Negatívne informácie, aj keď sú nepravdivé, môžu znížiť vážnosť osoby v spoločnosti, autoritu na pracovisku, narúšajú priateľstvá i rodinné vzťahy. Rovnako aj pravdivé informácie z intímnej sféry človeka môžu poškodiť danú osobu.

Za akých podmienok možno obmedziť slobodu prejavu alebo ako sa možno brániť pri jej zneužití

Naša ústava spoločne s Európskym dohovorom na ochranu ľudských práv vymedzuje prípady, v ktorých možno obmedziť slobodu prejavu. Ústava v článku 26 a dohovor v článku 10 stanovujú tri základné podmienky, keď možno obmedziť slobodu prejavu. Pritom všetky nasledujúce podmienky musia byť splnené súčasne:

1. Obmedzenie slobody prejavu je vymedzené **v zákone**. Napríklad Trestný zákon obmedzuje slobodu prejavu trestaním za rasistické výroky, šírenie symbolov fašizmu, ohováranie – šírenie klamstiev s úmyslom poškodiť druhému a podobne.
2. Ide o tzv. **legitímny účel** – účel obmedzenia slobody prejavu je uvedený v danom článku (čl. 26 ústavy alebo článok 10 dohovoru). Ústava vymedzuje tieto legitímne účely: ochrana práv a slobôd iných, bezpečnosť štátu, verejného poriadku, ochrana verejného zdravia a mravnosti. Napríklad z dôvodu ochrany povesti iných je zakázané šírenie nepravdivých informácií o niekom inom, takéto obmedzenie slobody prejavu by sme našli v Občianskom zákonníku ako aj v Trestnom zákone.
3. Dané obmedzenie možno považovať za opatrenie, ktoré je **nevyhnutné** v demokratickej spoločnosti. Termín nevyhnutný v demokratickej spoločnosti sa vždy posudzuje v konkrétnom prípade, pričom sa berie najmä ohľad na obsah prejavu a záujem verejnosti o danú vec, to znamená, či a prečo je pre spoločnosť významné vedieť obsah prejavu.

Možnosti ochrany

Žaloba na ochranu osobnosti

Môže sa stať, že nepravdivá informácia spôsobí takú škodu, ktorú nenapraví len uverejnenie opravy. Vtedy je možné použiť na nápravu ustanovenia Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti a obrátiť sa na súd so žalobou na ochranu osobnosti. Ochrana osobnosti sa zaoberá ochranou tých prvkov osoby človeka, ktoré sú s ním najväčšmi spojené a ovplyvňujú jeho postavenie v spoločnosti a celkový vývoj či osobnostný rast.

Najčastejšie chránenými sú dôstojnosť, česť, meno, povest' a vážnosť občana. Písomnosti osobnej povahy, podobizne, obrazové snímky, obrazové a zvukové záznamy týkajúce sa určitého človeka sa smú vyhotoviť alebo použiť len s jeho súhlasom. Občiansky zákonník stanovuje nielen právo na ochranu osobnosti človeka, ale aj zodpovednosť za porušenie tohto práva. To znamená, že sa určujú podmienky na šírenie informácií o iných osobách, ale aj následky porušenia týchto podmienok.

Osoby verejného záujmu versus bežní občania

Z hľadiska ochrany osobnosti môžeme osoby rozdeliť do dvoch základných skupín – osoby verejného záujmu a ostatné osoby (bežní občania).

Osobami verejného záujmu sú osoby, ktoré sú odôvodnene predmetom verejného záujmu. Medzi tých, ktorí sú **dlhodobo** predmetom verejného záujmu, patria politici, ľudia zo šoubiznisu alebo športovci.

Právna teória a súdna prax sa zhoduje, že tieto osoby vedome vstupujú pred zrak verejnosti, pričom musia počítať s tým, že sa stanú predmetom verejného záujmu. Osobitne to platí u politikov ako zástupcov občanov – verejnosť má právo prijímať informácie o ich kvalitách. Hranice prípustnej kritiky osôb v politike ako aj v štátnych orgánoch sú omnoho širšie ako hranice kritiky súkromných osôb. Činnosť štátnych orgánov má podliehať starostlivej kontrole, tak zákonodarnej a súdnej moci, ako aj zo strany tlače, médií a verejnej mienky. Na rozdiel od súkromnej osoby politik nevyhnutne a vedome vystavuje pozornej kontrole svoje činy a konania zo strany novinárov i širšej verejnosti. V dôsledku toho politik musí prejavovať viac tolerancie. Súkromná sféra u týchto osôb je značne zúžená, a to isté platí aj o ich ochrane. Súkromná sféra však nie je úplne vylúčená. Informácie o rodinnom živote by nemali byť predmetom verejnej diskusie.

Ostatným osobám (bežným občanom) je garantovaná široká ochrana a nemožno zverejňovať (hoci aj pravdivé) informácie dotýkajúce sa ich súkromia. Do súkromnej sféry patria informácie o zdravotnom stave, majetku, platových pomeroch, rodinnom živote a pod.

Za menej závažné zásahy do práv iných osôb pri zneužívaní slobody prejavu možno udeliť pokutu za spáchanie napríklad týchto priestupkov podľa zákona o priestupkoch:

- znečistenie verejného priestranstva, verejne prístupného objektu alebo znečistenie verejnoprospešného zariadenia plagátovou výzdobou, komerčnými a reklamnými oznamami,
- ublíženie na cti tým, že iného urazí alebo vydá na posmech, úmyselne uvedie nesprávny alebo neúplný údaj pred štátnym orgánom, pred orgánom obce alebo pred organizáciou za účelom získania neoprávnenej výhody.

Na rozdiel od trestných činov stačí zásadne pri spáchaní priestupkov zavinenie z nedbanlivosti, to znamená, že nie je vyžadovaný úmysel páchatel'a. Priestupok je spáchaný z nedbanlivosti,

- ak páchatel' vedel, že svojím konaním môže porušiť zákon, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal, že sa tak nestane, alebo
- ak páchatel' nevedel, že svojím konaním môže porušiť zákon, ale vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery to vedieť mal a mohol.

Na prejednanie priestupkov sú pre vyššie uvedené prípady príslušné okresné úrady v závislosti od miesta, kde bol priestupok spáchaný.

V súvislosti s posúdením otázky prípadného porušovania zásady rovnakého zaobchádzania je potrebné splniť niekoľko podmienok, ktoré vyžaduje tak antidiskriminačný zákon, ako i odborná literatúra (tzv. *prima facie* prípadu).

V prvom rade je potrebné preukázať pri namietaní určitej formy diskriminácie, že existuje/existoval rozdiel v zaobchádzaní s prípadnou obeťou diskriminácie v porovnaní s inou osobou, ktorá sa nachádza v rovnakej alebo v porovnateľnej situácii.

Pri namietaní diskriminácie sa musí uviesť zákonom uvedený dôvod, z ktorého je diskriminácia zakázaná. Ďalšou podmienkou je preukázanie, že napadnutým konaním vznikla prípadnej obeť diskriminácie nejaká nevýhoda. Medzi dôvodom rozdielného zaobchádzania a vzniknutou nevýhodou musí existovať kauzálna súvislosť.

- K splneniu podmienok (*prima facie*):
- Rovnaké alebo porovnateľné zaobchádzanie s inými osobami v tej istej alebo porovnateľnej funkcii nie je preukázané žiadnym spôsobom, nakoľko žiadateľ neoznačil žiadnu inú konkrétnu osobu, resp. osoby (komparátora), ktorých postavenie je možné porovnať s postavením žiadateľa,
- Nepreukázanie zákonom uvedeného dôvodu diskriminácie, z ktorého dôvodu je diskriminácia zakázaná, resp. dôvod, forma a oblasť, ktoré ADZ pre určenie nerovnakého zaobchádzania vyžaduje / v oblasti pracovnoprávných a obdobných právnych vzťahov, sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovania tovarov a služieb a vo vzdelávaní/

Z vyššie uvedeného vyplýva, že na to, **aby išlo o porušenie zásady rovnakého zaobchádzania, resp. diskrimináciu musí byť daný niektorý z dôvodov uvedených v § 2, ods. 1 ADZ, musí byť naplnená jedna z foriem uvedených v § 2a ADZ, a napokon musí sa tak diať v jednej z oblastí, ktoré sú v zmysle § 3, ods. 1 ADZ týmto zákonom pokryté. Vo Vašom prípade nie je Stredisko oprávnené konať a zastupovať Vás, nakoľko Vami opisovaná situácia sa netýka Vás osobne ako fyzickej osoby, ale ide o vyjadrenie názoru na výkon činnosti verejného činiteľa, pričom žiadateľ ako verejný činiteľ musí počítať so skutočnosťou, že sa stane predmetom verejného záujmu i kritiky, avšak týmto konaním nedošlo k nerovnakému zaobchádzaniu, resp. nie je daný dôvod, forma a oblasť, ktoré ADZ vyžaduje.**

Na základe uvedeného Stredisko nepovažuje namietané konanie správneho orgánu voči žiadateľovi za nerovnaké zaobchádzanie, nakoľko obvinený len využil svoje ústavou, medzinárodnými dohovormi a paktmi garantované právo na slobodu prejavu a správny orgán vydal rozhodnutie v súlade so zákonmi SR.

Žiadateľ je oprávnený podať civilnú žalobu na ochranu osobnosti na miestne príslušný okresný súd, ktorý rozhodne vo veci ako prvostupňový orgán.

S pozdravom

**JUDr. Juraj Horváth,
výkonný riaditeľ**